

ЧАСОПІСЬ
для
руських родин.
Виходить щодня
кроме днів по
неділях і святах.

Редакція і адміністрація в Чернівцях ул. Петровича ч. 2.
Передплата 10 зл.

БУКОВИНА

НАСЛІДКИ.

В трех статтях п. з. „Чому ми маємо так мало інтелігенції?“ виказали ми минувшого тижня наше упосліджене на полях середнього шкільництва. Зібрали разом всі дані, ми бачимо такий стан:

Німці вчать ся на Буковині лише у своїй рідній мові; они не обовязані вчити ся другої краєвої мови навіть як предмету. Коли в краєвій раді шкільний постановлено жадати, щоби завести науку рускої і волоської мови обовязково в середніх школах для всіх, то заразом більшість членів краєвої ради шкільної рішила, що злаnota при класифікації з сих предметів ученикови не перешкаджає переходити до висшої класи... Німці мають чотири гімназії до розпорядимости, а кромі того і інші німецькі заклади.

Волохи можуть користати з трох німецьких гімназій, розложених для них територіально дуже вигідно, а найбільше з паралельних волоських клас низької гімназії в Сучаві, де ученикам дуже улекшений вступ і наука.

Русини мусять вдоволяти ся лише німецькою гімназією в Чернівцях і паралельними німецько-русськими класами при низькій гімназії в Чернівцях, в яких то класах зовсім не мають такої улегшеності науки, як Волохи у своїх.

В виду того ніхто чей не посміє сказати, що менше число рускої інтелігенції на Буковині треба приписати меншій охочості Русинів до школ, лише треба его приписати наслідкам описаних нами обставин.

На 10.000 буковинських Німців припадає 141 німецьких учеників, на 10.000 Волохів 24 а на 10.000 Русинів лише 6. Отже гімназії продукують нижчі німецької інтелігенції 23·5 разів більше, а волоської чотири рази більше, як рускої. Але приклади з Перемишля, Львова і Коломиї, які ми подали в попередніх статтях, показують, що число руских дітей в гімназіях і у нас би зросло, як би усунено переписки при науці. Нема найменьшої причини сумнівати ся, що до осьмої класи доходило би в такім випадку 2. 3. 4 рази більше Русинів, як доходить тепер, а се очевидно мало би спасений вплив на народ.

Тимчасом того нема і ми зазнаємо наслідків нашого упослідження, в яких ми не завинили.

Їх можна би означити короткими словами: „Трудна конкуренція з противниками.“ Так заряд церковний як і автономічний заряд краю взяли Волохи в свої руки, а все інші важні становища заняли Німці. Серед таких тяжких обставин дезертерує одна частина інтелігентних Русинів в чужі табори, де сподівається лекшого життя, а друга частина, тому що є мало, нігде не доходить до значення і видає. Нарід же, який ще тих подій не розуміє, але наслідки їх відчуває і терпить від них, має діло все з чужою інтелігенцією, которая не розуміє ні его потреб ані не має до него серця — і через то забирає ся в сьвіт.

В найновіших часах се упосліджене Русинів в середніх школах мас ще інші наслідки. Народні школи руски сповняють тепер у нас свою задачу добре; вже й нині число письменних селян зро-

ло а в недалекім часі зросте таки дуже значно. Очевидна річ, письменний народ буде потребувати і шукати духову поживу. Ту духову поживу може ему подати лише власна інтелігенція, вихована в народнім дусі. Тимчасом інтелігенції в нас не буде, а та, яку маємо і дістанемо, вихована в чужій мові і в чужім дусі, не може і не буде могла подавати народові ту духову поживу, тому, що не знає мови так, як потрібно до того знати. Через то на всякий літературний рух у нас надій мало; до него Буковинці не можуть причинити ся так, як могли би в інших обставинах.

Як бачимо з того, наслідки нашого упослідження гіркі тепер і будуть гіркі на будуще. Провідники буковинської Руси заходяться пильно, аби тому лиху зарадити; як віднесе ся до їх старань правительство, се ми побачимо може й небавом. На кожний випадок думаємо, що кому справді залежить на добре краю, той нашого упослідження терпіти не буде.

Куба.

На Кубу звернена увага трох морських сівітових держав. Іспанці не хотіли б утратити її, Сполучені Держави хотіли б її зискати, а Англія хотіла б скористати з заколоту, який тепер діє ся на Кубі. Ще і Французи мають свої інтереси на Кубі, бо они то перші відкрили богатства цього острова, по акладали там піантажі цукрової тростини і тютюну та мають тепер свої просторі і цінні послости. Для Сполучених Держав важкий острів також як стратегічна позиція против

7)

Буковинська Русь.

Культурно історичний образок.

Написав

дr. Ст. Смаль-Стоцький.

(Дальше.)

Коли так нещасно повернула ся справа рускої мови і цивілізації „поспільства“ в Галичині під впливом лат. консисторії, то ще сумнівний був вплив тієї шкільної влади на розвій народного шкільництва на Буковині. Тут прилучив ся до польонізаційних змагань лат. консисторії ще і великий єї антигопізм проти православія: діяльність лат. консисторії була отже тут звернена проти національних і релігійних інтересів буковинського населення. Все то спровадило великий упадок народного шкільництва на Буковині. Богато школ закрито, а позіставлені перемінено розпорядженем надвор. шкільної комісії (1812) по більшій частині в рим. кат. школи. Таким чином були се заведені для латинізації і польонізації. Учителі мусіли приняти лат. віру, або лишити свої посади: богато школ закрито лише для того, що учителі не хотіли переступити на лат. віру¹.

Разом з латинізацією ішло польонізацією школ: 1817-го р. заведено пр. в Кіцмані обов'язково польську мову²). Коли ще додати, що учителі мали обов'язок „die deutsche Sprache der Jugend in jeder Classe vollkommen beizubringen“³), і що учителі після розпор. надзору шкільного з р. 1824-го „nur insoferne sich der rumänischen oder polnischen (в Кіцмані!!) Sprache bedienen sollen, als solche zur Erklärung des Vortrages notwendig sei, damit derselbe von den Schülern verstanden werde; sonst sollen sich die Lehrer der deutschen Sprache bedienen“⁴), то стане нам ясно, який пожиток могли мати Русини з таких школ. Ба, в розпор. надзору шкільного з р. 1825-го сказано знов: „Die Schuljugend ist zur Erlernung der polnischen oder moldauischen Sprache anzuhalten, je nachdem die Mehrzahl der Schüler polnische oder moldauische Kinder seien, da die Muttersprache als Grund zur Erlernung der deutschen Sprache anzusehen sei.“ На вивчене рускої мови, которая була властиво

wina. Österreichisch-Ungarische Revue (1888) т. V. стр. 199. „Ebenso verderblich wirkte die religiöse Unduldsamkeit des Lemberger Consistoriums durch Verdregung der nicht katholischen Lehrer. An ihre Stelle kamen meist polnische Lehrer.“

¹⁾ Гл. Lagler: Die Volksschule in Kotzman, 21. Порівнай Siegmund Grünberg: Das Volksschulwesen der Buko-

рідною мовою школярів (пр. в Кіцмані) не звертали навіть уваги, а сю Русинам заподіяну кривду уневинне ся тим, „weil es keine in der ruthenischen Sprache abgefassten Bücher gibt, die als Lehrbücher vorgeschrieben wären“⁵). А хто ж мав постарити ся о потребі книжки, як не властиві школи?! Що йо 1848-го р. згадує ся (в Кіцманській школі) руска книжка Добринського з Перемишля⁶.

Учителям було наказано розпор. з 1824-го р. (26-го лютого), що вони съвященникам мають у всім новинувати ся і що „jede Insubordination in der That oder in respectwidrigen groben Worten aufs strengste bestraft werden müsst“⁷.)

Як далеко посунула ся релігійна нетерпимість, бачимо з розпор. губернії (26-го мая 1830 ч. 30.798), в яких остро наказує ся учителям уважати на се, аби діти католиці не мешкали і не харчували у родин некатолицьких.

Задля того всіго розгоріла ся завзята боротьба (вже від 1820-го р.) межі лат. а правосл. консисторією, которая з свого боку домагала ся надзору над народними школами на Буковині, але до р. 1844-го а властиво аж до р. 1850-го була вона для правосл. консисторії зовсім безуспішна, бо що йо того року передано управу православних народних школ православній консисторії

²⁾ Тамже 28.

³⁾ Тамже 37.

⁴⁾ Тамже 28.

Англичан, що через прокопане Панамського канала хочуть зискати перевагу на обох океанах.

Вже 70 літ тому старалися Сполучені Держави прийти в посдане острова Куби а 50 літ тому хотіли купити його від Іспанії за мільйон франків. Коли Іспанія відмовила, Сполучені Держави почали підкошувати її становиско на Кубі ширенем невдоволення і підномаганем всіх повстань між населенем острова. Так само і тепер підномагають Сполучені Держави повстанців, хотій не спішать ся виступити офіційно зі всею силою і загорнути остров, бо чисельність бістроумно, що війною не тільки Іспанії ослаблять ся, але і сила Кубанів буде підкошена і їм буде тоді тим легше загорнути остров під свою владу.

Первісною причиною того довголітнього повстання є лиха господарка Іспаніїв. Они уважали остров бідним і не спосібним до культури, тож ані не старалися впровадити єї, ані не накладали жадних тягарів на населене. Донерва коли Французи зробили з него сторону, текучу медом і молоком, і довели до того, що Куба продувала цукрову тростину для третини всіх цукрових фабрик на європейській азії та плянтациї тютюну збиралі золото за найделікатніші сорти цигар, Іспанії пізнали вартість острова. Але замісце завести реформи, передовсім знести невільництво, що прибрало величезні розміри на зискових плянтациях та старалися про комунікацію і справедливу адміністрацію на острові, они стали крутити податкову шрубу. Податки накладали на все товари, що вивозили і привозили на остров і довели пр. до того, що за бочку муки, котра коштувала в Бостоні 10 доларів, треба було на Кубі заплатити 25 доларів. Користійше було посыпати продукти до Іспанії і звідтам спроваджувати їх на Кубу, ніж купувати їх в близькій Америці при таких високих цлах.

Але ще і ті тягари була би може зносила людність богатого острова, коби не іспанські урядники, котрих присилали сюда для наживи. Кождий урядник приходив сюди не на довше як на два роки а вивозив звідтам спорій маєток. Податки накладали урядники цілком самовільно і треба було від них відкуповувати ся великими сумами. Кубанярство розвивалося тим буйніше, сим більше розширювалася іспанська адміністрація і чим гірше давила податкова шруба.

Нарешті повстав проти того Кубанський народ з оружием в руці. Всі старання Іспанії придушити повстання були без успіху. Іспанія уточила вже на Кубі 220-тисячну армію і не осягнула жадних результатів. Тепер вже і ухвалила в зasadі реформи що до заряду острова і зреєла ся частини своєї влади в користь населення, але вже за пізно. Накипіла ненависть Куб-

анців через кілька поколінь звертає ся против всіго, що має іспанську назву.

Щоби зрозуміти, яким способом може такий в порівнанні не великий остров опирати ся цілій державі, треба пригляднути ся його положенню і його природному характерові. Куба се американська Крета. Положена в поблизькості Гайти, Ямайки, Мексико може звідтам дістати легко поміч, котру єї подають Сполучені держави. Улекшають те ще і коралеві підводні скелі, що стоять небезпечними для чужих кораблів, а деяких скритих пристанищ загороджують зовсім приступ більшим пароходам.

Кубанці обзнакомлені добре зі своїм морем і поміж небезпечні скелі пробираються певно до своїх оборонних пристанищ. Як на Креті гори роблять середину острова недоступною для чужинців, так на Кубі ліси і багна дають повстанцям безпечний захист. Горячий і вогкий клімат піддержує на острові буйну ростинність. Густі ліси обмотані грубими осинами і низом зарослі колючими каутусами. Ліс кубанський не дастє ся спалити, бо забогато в нім листя каутусів та ліянів, а прорубана доріжка заростає новою вже по кількох тижнях. Ліси покривають дев'ять десятих частин цілого острова. Інсургенти криються в них на малих полянах над багнами а дики овочі ліса стають за поживу для них і для їх черед. Для того они не потребують журисти ся о провіант і кождої хвилі готові до борби. З тих криївок они нападають на іспанські оселі на берегах острова.

В борбі з Іспанцями кубанських інсургентів виручають страшні хороби, що десяткують війска іспанські. На 74.000 погиблих Іспанців в понеділі повстанню умерло 65.000 на ріжні заразливі хороби. В теперішнім повстанні іспанське правительство звернуло більшу увагу на санітарні урядження для своїх війск і забезпечило їх по трох від тієї страшної погибелі.

Між вождями кубанських інсургентів відзначився найбільше Антін Мацео, убитий майже припадково тамтого року. Його отець, богатий підприємець, вступив під час попередного повстання в ряди інсургентів разом зі всіма своїми синами. Між ними був також 13-літній хлопчина Антін, котрий пережив всіх, і був съвідком героїчної смерти на полі битви отця і всіх своїх братів. Конець повстання він уважав для себе тільки здержанем суперечки і вибрав ся в подорож за границю, щоби доповнити свої воєнні відомості. У Вест-Пойнті скінчив воєнну академію Сполучених Держав і коли лише вибухнуло нове повстання на Кубі, він організує на власний кошт ватагу та причалює з західної сторони до острова.

Під съмілим і проворним проводом Мацеа стає його ватага пострахом Іспанців. Він непокоїть їх армію адмірала Мартінеса — Кампоса

і в одній битві наносить єму страту 11.000 чоловік. Іспанці рішили ся переслідувати Мацеа в гущавинах лісів а на його голову наложили високий окун. Але всікі змагання доводили тільки до кровавих страт. Бо Мацеа ніколи не було там, де его шукали, але обійшовши зручно неприятельське військо, він нападав на него з заду і побивав на голову. Вкінці заскочила його передвасна смерть і зробила Іспанцям велику приєднану. Але повстане не притихло по утраті свого вожда, а его місце заняли другі відважні проводи, між котрими найбільше визначає ся Гомес. Іспанія і так вже ослаблена війною, а при помочі Сполучених Держав вихід повстання певно не буде користний для неї.

Нещасте на зелінниці.

Поміж Коломиєю а Туркою склало ся вночі з суботи на неділю велике нещасте на зелінниці. Вчера о годині 1. в полуночі дісталими з Турки таку телеграму: Особовий поїзд ч. 314 упав в воду минувшою ночі о год. $\frac{1}{2}$ на шляху поміж Коломиєю а Туркою, коли переходить через міст в Шидках. З поміж подорожніх бракують доси три особи, між ними полковий лікар Цайлер. Всім осіб показано ся: їх уже лікарі взяли в опіку. З персоналу поїзду утопили ся урядник поштовий Марія Рудницький зі Львова, кондуктор поштовий і возни. Офіціял поштовий Гредінгер, тяжко зранений, лежить у шпиталі в Коломії. Урядово стверджено, що до сего поїзду на двірці в Чернівцях взяли подорожні вісім білетів 3. класи а два другої класи, важні на дорогу аж поза Коломию. Нещасте повстало з причини повені, котра підмила міст. Коли поїзд гнав через міст, той завалив ся. Машина, вагон кондукторський і поштовий, потім три особові вагони 1. і 2. класи упали в воду. Над викопанем машини і вагонів працює ся безнастально. — Уряд телеграфічний має стільки заняття, що нікак не годен подолати роботу²⁾.

Вже вчера рано прийшла до Чернівців вістка про ту пригоду і розійшла ся по місті незвичайно скоро. Але певних фактів ще в місті не знали. Аж в полуночі, як сказано, прийшли перші ширші вісти, про котрі всюди можна було чути бесіду. Особливо одна трагічна подія зворушила дуже всю інтелігенцію черновецьку, викликавши в ній правдиве співчуття до нещастих. Подія та відноситься до сего полкового лікаря Цайлера, про котрого згадує ся в телеграмі. В суботу в полуночі він повінчався з донькою знатного купця черновецького Стрігафки. Молодята, обов'язкові пристойні, мали від-

торій. Від того часу почало народне школництво на Буковині знов підносити ся а латинізації і польонізації поставлено гать. Се стало ся очевидно не задля того, що управу школі переняла на себе православна консисторія, бо і православне духовенство навіть ще і тепер з незначними віймками відноситься до школі не дуже прихильно, але се були часи по славнім 1848-им році! Все-ж таки ще і на ділі богато народних школ на Буковині зіставало під управою лат. консисторії, котра поділила їх Буковину на 3 округи школи: Черновецький, Радівський і Сучавський, і до котрої належали і дальше важні для нас школи пр. в Черновецькому окрузі: головна школа і дівоча школа в Чернівцях, і тривіяльні школи на Ропці, в Кучуріві, Молодії, Боянах, Шерівцях дійшли, Садагурі, Кіцмані, Бросківцях, Дзвинячу, Сереті, Заставі, Чункові і Вашківцях²⁾!

²⁾ Після Шематизму православної буковинської дієцезії за рік 1843-ий було на Буковині в тім році взагалі 25 школ народних. Крім відчислених були ще школи в Радівцях (вірцева), Солії, Арборі, Сучаві (головна), Фундул-Молдові, Пожоріті, Кімполунгу, Букшої, Гура-Гуморі, — тоті певно також стояли під надзором лат. консисторії, і „moldauische Trivialschule“ в Чернівцях, що стояла під православ. консисторією. Записки даскала Петра Кременецького в тім примірнику шематизму, що є в моїх руках, стверджують, що тіті школи польщали і православних Русинів. Пан даскал з Чорногорів підписує ся

Із сего бачимо, що і по 1850-ім р. мала ще лат. консисторія великий вплив на народні школи на Буковині. Як школництво в нашім краю було запущене за той довгий час, видбо з того, що коли міністерство освіти видало 8-го серпня 1856-го ч. 11.875 розпоряджене до краєвого правительства, аби воно на Буковині, де піднесено краєвої культури так дуже залежне від поліпшення школництва, заводило всіми можливими способами нові для всіх віропівідань і націй доступні народні школи, і в тій щіль поступало з громадами, де нема недостатку гроша на школні потреби, після сего наказу, а особливо аби старалося піднести фреквенцію в тих школах, що вже є, а де доси дуже недбало і неправильно діти ходили до школи, то громади нечувано ворожо виступали проти заведення школи.¹⁾ Так найменьше пів віку заходила ся лат. консисторія коло того, аби всяку охоту до школи в самім зародку приглушити. Цілій край не поступив задля того в культурі богато наперед — повстримували єї власне ті, котрі мали обов'язок єю дбати. Як піомаду поступало на Буковині народне школництво за часів управи лат. консисторії, видно найменше з того, що 1815-го

р. було тут всего 20 школ народних (в Чернівцях була що йо 1819-го р. четверта класа,²⁾ а 1857-го р. кромі 4 головних школ (в Чернівцях 2, в Сучаві і Сереті) ще лише 32 тривіяльні школи, 1 протестантська і 1 вірменська. Але і до тих школ ходило дітей не чим раз більше, а чим раз менше. Коли н. пр. в Кіцмані в. р. 1793-ім ходило до школи 94 дітей, то в р. 1866 було там лише 44 (!), а все те мало свою причину в строго віропівіданім характері школ, через що діти некатолицькі із школи виключували ся як не безпосередно, то посередно.³⁾ Що йо устава державна з дня 25-го мая 1868 зробила тут перелом. Церковні власти усунено від управи школами, а сама держава перебрала їх в свої руки. Від того часу зростало число народних школ на Буковині дуже скоро (р. 1870/71—167, р. 1873/4—173... в р. 1896—335), так що тепер вже і в найбільше віддалених від съвіта закутках Буковини можна подібати школу; ще лише 28 малих громад не має школи. Із зростом школництва взагалі піднесло ся і руске школництво. Тепер маємо на 335 всіх школ 131 руских (70 однокласових, 41 двокл., 11 трикл., 8 чтирокл., 1 шестикласова); окрім того є ще 12 школ з

вже „Rejent-ом“ і послугує ся мовою польською, як „dalem za pasowisko Bydla 26 xgr.“ і т. д.

¹⁾ Lagler, гамжо 43.

²⁾ Там же 27.

³⁾ Там же 42.

хати зараз перед вечером курієром до Іг'яя, але щоби не перебивати весельної забави, дали ся родичам упросити і остали ся до вечірного поїзду. Відіхали аж перед одинадцятю вночі — тай не довго тішилися своїм щастем. В дві години потім „на гладкій дорозі“ спіткало їх нещастя, яке мало кому трафляється в 12 годин по слобі. Міст на потоці, звичайно зовсім невеликим, завалився і вони впали в воду. Лікар Цайлер — як оповідали собі люди — мав ще на стілько часу, що свою жінку викинув вікном у воду, а що она вміла плавати, то й добила ся до берега. Але сам уже не мав часу виратувати ся і погиб. Молода вдова має скалечену руку, вирочім нічої не хибє, хиба що перестрах і роспуха готові їй пошкодити. Вчера вечером вернула до Чернівців, оставивши свого мужа там десь у потоці в воді.

Нині в Чернівцях є вже фотографія з місця нещастя. В досить глибокім провалі під мостом розлила ся широко вода, а з води сторчати вагони і машина. З обох боків провалу богато цікавої публіки. Міст довгий на вісім метрів. Аби добути вагони з води, треба мабуть ждати поки опаде, бо інакше дуже трудно їх добути.

*
Сьогодні надходять новіші вісти про ту страшну катастрофу: Коли особовий поїзд ч. 214 перейшов окото $\frac{1}{2}$ 2. год. вночі через потік Косачівку між Коломиєю та Туркою, завалився міст. Косачівка се дуже незначний потік; в літі там дуже мало води, але через безнастанинн зливи в последніх днях зібралося в нім так богато води, що підміло дерев'яний місток. В розгоні машини, а за нею вагон залізничний з пакунками, поштовий вагон і три вагони I. і II. класів впали в воду. Прочі п'ять вагонів остали на шляху, бо один вагон валився в діл на другий і поспідні п'ять вагонів не мали як з шин падати у воду. Ніч була дуже темна. Страшний крик і лемент подорожніх мішався з гуком падаючих вагонів, що один на другого валився і ломив. Тут і там люди повибивали вікна і поискали з вагонів, ратуючись плаванем. Сконстатовано доси, що згинуло або не віднайдено ще 7 осіб, а 10 разів то тяжче, то легше. З виймкою двох слуг залізничних згинули всі, що були при машині і у пакунковому вагоні, бо не мали часу зіскочити, а з подорожніх доси віднайдено два трупи, а то полкового лікаря д-ра Цайлера і вдови по станіславівському полковнику Одольської. З буковинських подорожніх легко ранені пані Станіслава Пороневська з Сучави, Самуїл Шварц з Радівців, і надворучник жандармерії Гольгіна з жінкою з Сучави; виратувалися з малими ранами молоді жінки д-ра Цайлера, залізничний урядник Станіслав Стабинський і п. Левенштайн.

*

Молода вдова по полковім лікарю, пані Йосифа Марія Цайлер, з дому Стрігафа розповідає про катастрофу таке: „За Коломиєю ми замітили нараз, що вагон хилить ся. В тій самій хвили пукла лямна і згасла ся. Навколо нас було темно, лиши від часу пройсновала піч бісквиця. Мій чоловік обняв мене і успокоював. Але нараз заляла вода наша відділ і пірвала мене з собою на двір. Там я задержала ся на лінві і дісталася ся на дах вагону. На мій крик подав мені залізничний слуга поміч, але по хвили пірвала нас вода і ми обое впали в воду. На щастя наднесли філії розбурханої води дошку, а я вхопила ся єї і плаваючи дісталася ся на берег. Там побачила я съвітло з селянської хати, забігла туди і так виратувала ся. Свого чоловіка я лишила у вагоні, але маю певну надію що він виратувався, бо вміє добре плавати.“

На жаль не сповнила ся надію молодої жінки. Др. Цайлер бачив все нещастя і хотів ще виратувати паню Одольську, вдову по полковнику, що їхала в тім самім вагоні і кликала о поміч. Викинув її вікном і сам вискочив за нею. Та в тім наплив бальок, вдарив его сильно і він не міг ні собі, ні другим помагти. Кілька годин пізніше нашли трупа д-ра Цайлера над берегом і завтра, у вівторок привозять его до Чернівців, де відбудеться похорон нещасливого лікаря, що тішився своїм щастем ледви кілька годин.

*

Чернівці мають тепер о чим балакати. Справді се сумний предмет до балачки, але загальне співчуття для родини Стрігафа не дає розбурханій фантазії спокою. А вже хто як хто, а баби-цокотухи всяку всячину говорять, при чим їм помагають малі пригоди при весіллю Цайлера. Треба знати, що він був дуже пристойний мужчина, его молоді жінка, а тепер вже вдова, знана в Чернівцях красавиця. Отже розповідають собі тепер таке: Коли молоді пара мала їхати до слоби, дивлять ся, а молодий забув дома свою шаблю. Принесли шаблю і поїхали до слоби. Коли ж священик хотів при слобі посвятити слобі перстені, показалося що молоді пара забула їх з собою взяти. Пішли скоро до дому, але і там не могли їх найти, тож на борзі купили у золотника інші перстені і так їх повінчали. А ще коли молодий хотів відіхнати поспішним поїздом, намовили его лишити ся до вечера, аби не перебивати забави. Всі ті малі подробиці толкують тепер забобоні люди так, що то вже були злі знаки для молодої пари. Очевидна річ, коли-б та все було й правдиве, то се лиши прищадок, а не що інше.

НОВИНИ.

Чернівці, дия 26. червня 1897.

Новим ректором черновецького університету на слідуючій рік вибраний дия 25-го червня с. р. проф. класичної філології др. Ізidor Гильберг.

Телеграми за границю що до поштових пересилок трошевих управлінів від дия 1. липня с. р. принимати уряди теліграфічні: Чернівці 2, Чернівці 3, Гурагумора, Ішешти, Кіцмань, Садагура, Сторожинець і Вама.

Попові вільно, а дякови засі! “Отцею засадою поводується супроти Волохів а Русинів Мустаців орган для „краєвих“ інтересів „Bukow. Pest“, що своїм убійчим відцихом ради затройти все, що руске. Грек Никольсько і жид Мордко, „zwei schöne Seelen“, яким пари нема, посунули в тім ділі свій цинізм вже до крайніх границь. Ото в тій самій статті називають завізване інспектора руских школ, щоби учителі руских школ образувалися в рускій мові, бутою і кричать на все горло: Polizei! Polizei! Das Deutschtum ist in Gefahr! А таке саме домагане Волохів, аби в сучавських школах образувала ся волоська молодіж не в німецькій а в волоській мові похваляють і кричать супроти Німців, що сему зовсім слушному домаганю ставляють перенони: Polizei! Polizei! Романія

сь пронаште! — Оттакі то засади батька наших „консерватистов“, що з волі Воляна і Тиміньского рідить краєвим видом та застуває і Русинів в краєвій раді шкільний! Ми вдачні „Buk. Post“, що розкриває перед сьвітом всю гарну душу свого барона і звертає притім увату не-руської суспільноти на Русинів. Та реклама нам придати ся.

82 селян зі Стоянців, обжалованих за виборчі розрухи, діждалося вироку звичайного трибуналу в Перемишлі. В суботу о год. 5¹/₂ з полуночі оголошено засуд. Засуджено всего 23 обжалованих, а іменно: Василя Брезмана і Войтіха Завадку на два місяці тижкої вязниці з постом, а 20 селян на арешт від 6 неділь до 7 днів. Оборона внесла жалобу неважності.

Густа рада — рідкий борщ. З нагоди іменовання др. Франка почетним членом „Родини“, ремісничого товариства у Відни, пише звісний віденський кореспондент до „Дѣла“: „Ми рішучі противники тої тактики, котра втягає без нардону з прямо брутальною силою поодинокі товариства, котрі мають на цілі далеку поважніші задачі, як марні демонстрації, в виризкового політичного життя.“ Чому ж само „Дѣло“ не скористало з такої ради свого кореспондента, коли намагалося втягнути до ювілейної демонстрації галицькі, далеко поважніші, ненасильничні товариства? Другим дають такі густі ради, а самі наварили дуже подлої юшки.

Марнотравство громадського троша є звичайною річчю по наших селах. Рідко можна подібати таку громадську касу, щоби були в ній — гроши. А прещінь не завсіди стягається з людей, лише тільки, кілько треба на біжути видатки, часами могло би і зістati трохи грошей. Але наші писарі з двірниками дбають уже про те, аби „кінці сходилися“ т. е. аби ніхто ніколи не побачив крейцара в касі. Звичайно триває tota взірцева господарка доти, доки двірник і писар в згоді і єдності дбають про порожню в касі. Коли часами прийде між ними до незгоди, хоч се буває дуже рідко, бо, звісно, круки не клюють собі очі, то аж тоді громада, ба і суд довідує ся гарних річей. Таких сумних випадків було богато на нашій Буковині а всему тому винна байдужність нашого громадянина до громадських діл, до всого, що після его вузького поняття не дотикає его безпосередно. Але всяка школа загадує в школою і для однини і для того кожда однини має право і обов'язок після сил своїх дбати про загальнє добро і не допускати до марнотравства.

Дрібні вісти. Покійний кс. Кнайп записав це свое майно довголітнemu своему приятелевi кс. Стіклє в Міндельгайм, а управу заведена обняв після послідної волі небіщика дотенерішего его adlatus пріор Райлє. — Сими днями отворено в Штокгольмі IV-ий конгрес праси в присутності короля, наслідника престола і 400 участників з різних країн Європи і Америки; проводить конгресови Вільгельм Зінгер з Відни. — Подібно як на Mariahilf, так і в центрі живів у Відни на Леопольдштадт зорганізувався союз християнських жінок, щоби нести поміч християнським родинам і піддерживати християнських купців та промисловців. — Королева Вікторія виїхала вже з Лондону до своєї резиденції в Віндзорі. Гости єї ювілейні забавляють ся ще в Лондоні. 25-го червня відбулась ревія флоти англійської. — Шенерер заповідає на 16-го липня стрейк посадників німецьких міст. Ради місів мають відказати ся від виконування порученого круга ділания.

Пам'ятайте на Народний Дім
в Чернівцях!

викладовою мовою руско-німецькою,¹⁾ і то 5 однокл., 3 двокл., 3 чтирокл., 1 пятикласова; і 12 школ з викладовою мовою руско-волоською, і то 4 однокласові, 6 двокл. і 2 чтирокласові, а також ще 8 з викладовою мовою німецько-руско-волоською (2 однокл., 1 трикл., 2 чтирокл., 1 пятикл., 2 шестикласові), і 2 чтирокласові школи з викладовою мовою руско-волосько-польською — так що властиво рускі діти у 165 школах отримують науку в рідній мові. Число клас у всіх школах зросло на 696, з того руских клас є 223 а добавивши до сего і класи тих мішаних школ, де для руских дітей викладовою мовою є їх рідна руска мова — 313 клас. На Буковині є таких 12 трикласових, 17 чтирокласових, 2 пятикласові і 3 шестикласові школи, що стоять для Русинів отвором, де для руских дітей викладовою мовою є руска мова, і в тім згляді буковинські Русини стоять далеко ліше ніж галицькі. На Буковині ходить тепер до школи поверх 65.000 дітей. Помимо того лишається ще досить до роботи на полях народного шкільництва.

(Дальше буде).

¹⁾ В таких школах мішаних для руских дітей викладова мова є руска, для німецьких німецька, для волоських волоська і т. д.

В КОЖДІЙ РУСКІЙ ХАТІ і ШКОЛІ
помінна находити ся

Народописна карта

українсько-руського народу,
заджена д-ром Гр. Величком, видана товариством
"Просвіта", а виконана в літографічнім закладі
Андрія Андрейчина у Львові.

Книгарська ціна карти, накле-
еної вже на полотні, виносить 3 зр. 50 кр.,
а для членів "Просвіти" і передплатників
"Зорі" 2 зр. 50 кр., з рекомендованою пе-
ресилкою 3 зр.

Купити можна в "Просвіті" у Льво-
ві, ринок ч. 10.

Наклад невеликий; купуйте
чимкорше!

„Дністер“

товариство взаємних обезпечень
у Львові в домі "Просвіти" Ринок 10.

перше і одноке руске товариство
асекураторійне, обезпечає будинки, скот, госпо-
дарські знаряддя, збіже в зерні і соломі, сіно
в стогах і будинках против шкід огне-
вих за можливо найнижчою оплатою.

Дністер розпочав п'ятий рік своєї
діяльності. Фонди "Дністра" після за-
ключень рахункових з днем 31-го грудня
1896 виносять: фонд основний 50.000 зр.,
фонд резервовий 54731 зр. 04 кр., резерва
премій 34737 зр. 03 кр., разом 139468 зр.
07 кр.

Шкоди ліквідують ся і виплачує ся сейчас по
пожарі. В 4-х літах виплатив "Дністер" 1176 від-
шкодувань в сумі 309.147 зр. 69 кр.

На жите можна обезпечати ся через "Дністер"
після всіх можливих комбінацій в товаристві вза-
ємних обезпечень в Кракові, котре дає як найко-
ристініші услуги і видає поліси і квіти в рускім
язиці.

Зголосення о уділенні агенцій в місцевостях, де
"Дністер" не є заступлений, приймають ся.

„РУСКА БЕСІДА“

в Чернівцях

улиця Петровича ч. 2.
має на складі отсії своєї видання:

„ІЛЮСТРОВАНА БІБЛІОТЕКА“

для молодіжі, міщан і селян з року 1886, 1887,
1888, 1890, 1891, 1892 і 1894 по 1 зр. за роч-
ник, а всі 7 разом 6 зр.

„Слова правди і науки“

з поезій Тараса Шевченка. Ціна 10 кр.

„25 повісток

для членів діточок.

32 сторін. Ціна 10 кр.

„ПРОСКУРКА“

Дарунок для руских діточок. Ю. Фед'ковича 10 кр.
На поштову пересилку треба додати по 5 кр.
за річник "Бібліотеки," а по 2 кр. за кож-
ду поодиноку книжочку.

ДРУКАРНЯ „РУСКОЇ РАДИ“ в Чернівцях.

Перша на Буковині

РУСКА ДРУКАРНЯ в Народнім Домі

при улиці Петровича ч. 2.

приймає всякі роботи друкарські в мовах рускій, польській і німецькій.

ДОБІР БУКВ ВЕЛИКИЙ.

Роботи виконує ся скоро, солідно і дешево.

Русини! удавайте ся з роботами до своєї рускої друкарні!



Хто хоче мати

добру і дешеву

МАШИНУ до ШИТЬЯ,

най удається ся до мене, то певно не
пожадує. Ної продаю дешевше як
всюди, а употреблені, ще добре удер-
жані почавши від 20 зр. і то за готові гроші і на
виплат. Хто купить у мене нову чи стару маши-
ну, за репарацію не потребує журисти ся, бо я ро-
блю ту безплатно через цілий рік.

Русини, удавайте ся до мене, бо я також Ру-
син і обслужу Вас по братньому

З поважанем

В. Данилевич,

машиніст у броварі Штайне-
ра в Чернівцях, при ул. зе-
ліанічій (Bahnofstrasse) ч. 26.

Для панів учителів!

INSPECTIONSBERICHT,

Jahresausweis

І ШКОЛЬНІ ПОВІДОМЛЕНЯ

(Schulnachrichten)

е на складі

в друкарні „Рускої Ради.“

Просимо о замовлення.

ПОЇЗДИ ЗЕЛІЗНИЦЬ

від дня 1-го мая 1897 після часу середньо-європейського.

відходять з Чернівців

до Неподіківців, Снятини, Львова, Відня	819	854	*	1232	404	*	1025
до Гайбоки, Гадіфальви, Гатни, Іцкан і Бурду- женів	—	—	—	—	—	—	—
до Садагури, Бояна, Но- воселець	III48	351	*	832	—	—	635
до Караїчева, Сторожин- ця, Вергомету, Межибр- одів	645	430	—	—	—	—	—

з Глібоки

до Караїчева, Сторожин- ця, Вергомету, Межибр- одів	814	535	—	—	—
---	-----	-----	---	---	---

Перший поїзд іде на шляху Бергомет, Межиброди
від 1-го марта до 3-го вересня що вівторка і п'ятниця.

з Гадіфальви

до Радівців	610	1003	228	612	805
-----------------------	-----	------	-----	-----	-----

з Гатни

до Качики, Турагумори, Вами і Кімполюнгу	1010	201	—	—	—
---	------	-----	---	---	---

з Іцкан

до Сучави	327	630	1009	216	718
---------------------	-----	-----	------	-----	-----

з Вами

до Рус-Молдавії	346	647	913	1132	250
---------------------------	-----	-----	-----	------	-----

Поїзди ідуть від часу до часу. Розвідати можна на
станціях Вама, Драгоша і обох Молдавицях.

з Карапчева

до Чудина н. С.	854	1007	615	—	—
-------------------------	-----	------	-----	---	---

Перший поїзд іде що понеділка, другий з винятком
понеділка, інший кождій дніни.

[] поїзди поспішні; * поїзди особові; без знаку поїзди мішані. Час середньо європейський іде о 46 мінут пізніше
від черновецького часу; нічний час рахує ся від 6 год. вечором до 5 год. 59 мін. рано і зазначає ся підчеркні
нем мінут.